

E.00000497630

T.C. M.M.
MILLİYETÇİ DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Sayı: 2936
Tarih: 03.07.2019

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Ankara'da toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının kullanımına yönelik ihlallerin araştırılması ve bu sorunu ortadan kaldıracak tedbirlerin tespit edilmesi amacıyla Anayasa'nın 98'inci, İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri uyarınca Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz.

Filiz KERESTECİOĞLU

Ankara Milletvekili

GEREKÇE ÖZETİ

Anayasa'nın 34. maddesindeki 'toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı' Anayasa'nın 90. maddesi uyarınca ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve birçok uluslararası sözleşmeye göre her birey, izin almadan barışçıl ve şiddet içermeyen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyebilir veya bu eylemlere katılabilir. Ne var ki, bugün Türkiye'nin tamamında toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı, Valilik, İçişleri Bakanlığı ve Emniyet teşkilatının keyfi karar ve uygulamalarıyla engellenmektedir. Anayasa Mahkemesi kararları, içtihatlar ve hukuka aykırı bu engellemeler, Anayasanın 2. maddesindeki temel ve değişmez nitelikteki 'hukuk devleti' ilkesinin de ihlali anlamına gelmektedir.

Ankara, bu keyfi baskı ve yasakların en yoğun hissedildiği kentlerden biridir. Ankara, başkent olması nedeniyle tüm iktidarlar tarafından 'devletin temsil edildiği şehir' olarak tasarlanmış ve toplumsal muhalefet, hukuk devleti ilkeleri yerine, 'polis devleti' denilen, yöneticilerin halka karşı hiçbir hukuk kuralıyla bağlı olmadığı bir yönetim anlayışıyla denetlenmekte ve bastırılmaya çalışılmaktadır. Otoriterizmin yoğunlaştığı günümüzde ise bu kontrol refleksi çok daha görünür hale gelmiştir. Oysa, olması gereken, bir "devletin temsil edildiği şehrin" bir devletin yurttaşlarının haklarını korumak ve özgürlüklerini sağlamakla temsil edilmesi ve anılmasıdır. Son dönemde neredeyse hiçbir toplumsal kesim, eylem ve etkinlikler aracılığıyla sokakta protesto ve ifade özgürlüğü hakkını kullanamamaktadır.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı, yurttaşların kamu düzeni ve politikaları hakkında itiraz, eleştiri ve taleplerini toplum nezdinde görünür kılması ve çoğullaştırması, demokratik bir tartışma alanı yaratarak siyaseti ve politika uygulayıcılarının denetim altında tutulması için hayati bir işleve sahiptir. Bu sivil denetim ve itiraz gücü, toplumsal mütabakatlar kadar toplumsal çelişkilerin ve farklılıkların da görülebilir ve duyulabilir olmasını sağlar. Bu

E.00000497630

bakımdan, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı temel bir insan hakkı olarak demokrasinin temel gereksinimlerinden biridir. Ulusal ve uluslararası mevzuata göre yurttaşlar gösterinin yeri ve zamanlamasını serbestçe seçebileceği gibi bu hakkın kullanımı da son çare olarak ancak açık ve makul yasal hükümler çerçevesinde sınırlandırılabilir. Eğer bir gösteri barışçıl ise, müdahalenin bir gerekçesi olamaz.

Anayasa Mahkemesi'nin ve AİHM'in verdiği ihlal kararlarına rağmen Ankara'da toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı çerçevesindeki hemen her "muhalif" etkinliğin zor kullanılarak engellenmeye devam edilmesi, mülki amirlerin ve emniyet güçlerinin fiilen bu hakkı kullanmayı imkansız hale getirmesi anlamına gelmektedir. Bu keyfi uygulamaların yarattığı bu fiili durum uluslararası sözleşmeler ve Anayasa'nın güvence altına aldığı hakları korumakla yükümlü Türkiye Büyük Millet Meclisini ilgilendiren bir boyuta ulaşmıştır. Parlamentoda bulunan tüm TBMM üyeleri, başta Ankaralılar olmak üzere Türkiye'deki tüm yurttaşların demokratik haklarını güven içinde kullanmasından doğrudan sorumludur. Bu nedenlerle, Ankara'da toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının kullanımına yönelik ihlallerin araştırılması ve bu sorunu ortadan kaldıracak tedbirlerin tespit edilmesi amacıyla bir Araştırma Komisyonu kurulması aciliyet taşımaktadır.

GEREKÇE

Anayasa'nın 34. maddesindeki 'toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı' Anayasa'nın 90. maddesi uyarınca ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve birçok uluslararası sözleşmeye göre her birey, izin almadan barışçıl ve şiddet içermeyen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyebilir veya bu eylemlere katılabilir. Ne var ki, bugün Türkiye'nin tamamında toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı, Valilik, İçişleri Bakanlığı ve Emniyet teşkilatının keyfi karar ve uygulamalarıyla engellenmektedir. Anayasa Mahkemesi kararları, içtihatlar ve hukuka aykırı bu engellemeler, Anayasanın 2. maddesindeki temel ve değişmez nitelikteki 'hukuk devleti' ilkesinin de ihlali anlamına gelmektedir.

Ankara, bu keyfi baskı ve yasakların en yoğun hissedildiği kentlerden biridir. Ankara, başkent olması nedeniyle tüm iktidarlar tarafından 'devletin temsil edildiği şehir' olarak tasarlanmış ve toplumsal muhalefet, hukuk devleti ilkeleri yerine, 'polis devleti' denilen, yöneticilerin halka karşı hiçbir hukuk kuralıyla bağlı olmadığı bir yönetim anlayışıyla denetlenmekte ve bastırılmaya çalışılmaktadır. Otoriterizmin yoğunlaştığı günümüzde ise bu kontrol refleksi çok daha görünür hale gelmiştir. Oysa, olması gereken, bir "devletin temsil edildiği şehrin" bir devletin yurttaşlarının haklarını korumak ve özgürlüklerini sağlamakla temsil edilmesi ve anılmasıdır.

Son dönemde neredeyse hiçbir toplumsal kesim, eylem ve etkinlikler aracılığıyla sokakta protesto ve ifade özgürlüğü hakkını kullanamamaktadır. Örneğin, Gezi direnişinden bu yana 6 yıldır kent hakkı, katılımcı demokrasi, yerel yönetimlerin demokratikleşmesi gibi konularda yurttaşların bir araya gelerek tartışmalar yürüttüğü Anıtpark Forumun 25 Haziran 2019 günü Anıtpark'ta yapmak istediği buluşma, kolluk güçleri tarafından hukuksuzca engellenmiştir.

E.00000497630

30 Haziran 2019 günü Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde (ODTÜ) 2018-2019 yılı mezuniyet töreni öncesinde sabah saatlerinde 5 öğrencinin evleri basılmış, kolluk güçleri tarafından arama yapılarak öğrenciler " olay çıkarabilirler" gerekçesiyle gözaltına alınmıştır. 18 Kasım 2017'de Ankara Valiliği, Olağanüstü Hal Kanunu'nu (OHAL) kullanarak, OHAL'in kaldırılmasının ardından ise 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununu gerekçe göstererek LGBTİ+ etkinliklerini yasaklamış, Ankara Bölge İdare Mahkemesinin, yasağı hukuka aykırı bulan ve kaldırılması yönündeki kararına rağmen yasak sonlandırılmamıştır. Valiliğin aldığı bu hukuk dışı karar, ODTÜ Rektörlüğü gibi diğer idari kurumların kararlarına da yansımıştır. ODTÜ Rektörlüğü, öğrencilere gönderdiği e-postayla, 10 Mayıs'ta yapılması planlanan 9. Onur Yürüyüşü'nü yasaklandığını açıklamış, Öğrenciler Onur Yürüyüşü için toplanmaya başladıkları sırada polisin saldırısı sonucu 17'den fazla öğrenci ve akademisyen gözaltına alınmıştır. Üstelik bu öğrenciler sadece gözaltına alınmakla kalmamış KYK bursu ve kredileri de kesilmiştir.

Tutuklu ve Hükümlü Aileleri ile Dayanışma Derneği'nin (TAYAD), 16 Şubat'ta Ankara Sakarya Caddesi'nde halkın hukuk bürosu avukatlarının açlık grevinin 24. gününde, hukuksuzca tutuklanmalarına karşı yapmak istedikleri basın açıklamasına kolluk kuvvetleri saldırmış; bir polis, gözaltına alırken üniversite öğrencisi Merve Demirel'e cinsel saldırıda bulunmuştur.

KHK ile Maliye Bakanlığı Ankara Defterdarlığı Muhasebe Müdürlüğü'ndeki görevinden ihraç edildikten sonra işyeri önünde işine iade edilmesi talebiyle eylem yapan Cemal Yıldırım, eylem sırasında karşılaştığı keyfi uygulamalara karşı 5 gün boyunca açlık grevi yapmıştır. Cemal Yıldırım, eyleminin son gününde Sakarya Caddesinde açlık grevini basın açıklamasıyla bitirdiğini duyurmak istemiş; ancak Cemal Yıldırım'ın basın açıklaması yapmasına izin verilmeden, 3 kişiyle (Acun Karadağ, Alev Şahin, Mahmut Konuk) birlikte gözaltına alınmıştır. Basın açıklaması sırasında yaşanan gözaltıların ardından, bu gözaltıları bankta oturarak protesto etmesi sebebiyle Veli Saçılık da gözaltına alınmış ve Saçılık'a kabahatler kanununa dayanarak para cezası verilmiştir.

Birçok insanın yaşamını kaybettiği, Türkiye'nin toplumsal belleğinde önemli yer tutan olaylarla ilgili yapılmak istemen basın açıklamaları ve eylemler de hukuksuz biçimde engellenmektedir. 2018 yılında Çorlu'da yaşanan tren kazasında yakınlarını kaybedenler 12 Haziran 2019 günü, AYM önünde yapmak istedikleri basın açıklaması sırasında kolluk kuvvetlerinin ağır şiddetine maruz kalmıştır. Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Batıkent Şubesinin 1 Temmuz 2019 günü Madımak Katliamı anması öncesinde yapmak istediği yürüyüşü yine kolluk kuvvetleri engellemeye çalışmıştır. 10 Ekim 2015'te 103 kişinin yaşamını yitirdiği Gar Katliamı anmaları defalarca polis engeliyle karşılaşmıştır.

Kadınların 8 Mart Dünya Kadınlar Gününde ve 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Gününde düzenledikleri Miting ve yürüyüşler bile Ankara Emniyeti ve Valiliğin keyfi kararlarıyla yasaklanmakta ve kadınlara yönelik şiddetin protesto edildiği bu özel günlerde dahi kadınlar polis şiddetine maruz kalmaktadır. Özellikle 15 Temmuz 2016 yılında gerçekleşen darbe teşebbüsünden sonra 8 Mart ve 25 Kasımlarda yasaklar ve polis şiddeti yoğunlaşmıştır. Meclisin önünde eylem yaparak Müftülere nikah kıyma yetkisi veren yasa tasarısına karşı itirazlarını dile getirmek isteyen kadınlar da ağır bir polis saldırısıyla

E.00000497630

karşılaşmış, 11 kadın darp edilerek gözaltına alınmıştır. Toplumun yasama faaliyeti denetlenmesinin bir yöntemi de protesto hakkıdır ve birçok ülkede parlamentoların önlerinde bu tip protestolar yapılmaktadır. Fakat bugün Meclis çevresinde yapılan tüm protesto ve basın açıklamaları kolluk güçlerinin şiddetiyle engellenmektedir. Daha önce de taşeron yasasını protesto eden işçiler, Alevi dernekleri, danışmanların özlük hakları için Meclis önünde açıklama yapmak isteyen Sosyal-İş gibi pek çok toplumsal grup polis şiddetiyle karşılaşmıştır.

Yüksel Caddesi ve Sakarya Caddesi gibi toplumsal muhalefetin geleneksel buluşma noktaları da neredeyse tamamen eylem ve etkinliklere kapatılmıştır. Örneğin, Yüksel Caddesi feminist hareketin tarihsel belleğinde önemli bir mekandır. 1980'li yıllardan itibaren feminist kadınlar ilk defa Yüksel Caddesinde stand açarak kadınlarla buluşmuş, sonrasında da bu mekan, yasaklamalara kadar feministler için önemli bir buluşma noktası haline gelmiştir.

Partimiz üyelerinin ve hatta milletvekillerinin Ankara'da yapmak istediği basın açıklamalarına dahi müsaade edilmemektedir. Örneğin, 9 Ocak 2019 günü parti üyelerimizin gözaltına alınmasıyla ilgili, Ağrı Milletvekilimiz Sayın Abdullah Koç ve üyelerimizle birlikte yapmak istediğimiz basın açıklaması engellenerek halk arasında portakal gazı diye adlandırılan gaz direkt yüzümüze sıkılmış, Sayın Abdullah Koç birtakım emniyet mensupları tarafından yerde tekmelenerek ağır biçimde darp edilmiştir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı, yurttaşların kamu düzeni ve politikaları hakkında itiraz, eleştiri ve taleplerini toplum nezdinde görünür kılması ve çoğullaştırması, demokratik bir tartışma alanı yaratarak siyaseti ve politika uygulayıcılarının denetim altında tutulması için hayati bir işleve sahiptir. Bu sivil denetim ve itiraz gücü, toplumsal mütabakatlar kadar toplumsal çelişkilerin ve farklılıkların da görülebilir ve duyulabilir olmasını sağlar. Bu bakımdan, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı temel bir insan hakkı olarak demokratik ve çoğulcu bir toplumun temel gereksinimlerindenidir. Ulusal ve uluslararası mevzuata göre yurttaşlar gösterinin yeri ve zamanlamasını serbestçe seçebileceği gibi bu hakkın kullanımı da son çare olarak ancak açık ve makul yasal hükümler çerçevesinde sınırlandırılabilir. Eğer bir gösteri barışçıl ise, müdahalenin bir gerekçesi olamaz.

Gelgelelim, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını düzenleyen 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Kanunu yurttaşların demokratik haklarını korumaktan çok, mülki amirler ve güvenlik bürokrasisine her gün biraz daha sirayet eden anti-demokratik, tekçi, otoriter devlet aklı tarafından Ankara'da son 6 ayda yaşanmış pek çok örnekte görüleceği gibi yalnızca bu hakkın keyfi yasaklarla ihlal edilmesinin dayanağı haline getirilmiştir. Basın açıklaması yapmak isteyen yurttaşların şiddet kullanılarak gözaltına alınması artık iktidarın rutin bir kontrol ve baskı aracına dönüşmüştür.

Anayasa Mahkemesi'nin ve AİHM'in verdiği ihlal kararlarına rağmen Ankara'da toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı çerçevesindeki hemen her "muhalif" etkinliğin zor kullanılarak engellenmeye devam edilmesi, mülki amirlerin ve emniyet güçlerinin fiilen bu hakkı kullanmayı imkansız hale getirmesi anlamına gelmektedir. Bu keyfi uygulamaların yarattığı bu fiili durum uluslararası sözleşmeler ve Anayasa'nın güvence altına aldığı hakları korumakla yükümlü Türkiye Büyük Millet Meclisini ilgilendiren bir boyuta ulaşmıştır. Parlamentoda bulunan tüm TBMM üyeleri, başta Ankaralılar olmak üzere Türkiye'deki tüm

E.00000497630

yurttaşların demokratik haklarını güven içinde kullanmasından doğrudan sorumlu nedenlerle, Ankara'da toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının kullanımına yönelik ihlallerin araştırılması ve bu sorunu ortadan kaldıracak tedbirlerin tespit edilmesi amacıyla bir Araştırma Komisyonu kurulması aciliyet taşımaktadır.

E.00000497630

1	MENSUR IŞIK	MUŞ	
2	GÜLISTAN KILIÇ KOÇYİĞİT	MUŞ	
3	ŞEVİN ÇOŞKUN	MUŞ	
4	MERAL DANIŞ BEŞTAŞ	SIİRT	
5	SIDIK TAŞ	SIİRT	
6	NİMETULLAH ERDOĞMUŞ	ŞANLIURFA	
7	NUSRETTİN MAÇIN	ŞANLIURFA	
8	ÖMER ÖCALAN	ŞANLIURFA	
9	AYŞE SÜRÜCÜ	ŞANLIURFA	
10	NURAN İMİR	ŞIRNAK	
11	HÜSEYİN KAÇMAZ	ŞIRNAK	
12	HASAN ÖZGÜNEŞ	ŞIRNAK	
13	ALİCAN ÖNLÜ	TUNCELİ	
14	MUAZZEZ ORHAN	VAN	
15	MAHMUT TOĞRUL	GAZİANTEP	
16	ERDAL AYDEMİR	BİNGÖL	
17	SAİT DEDE	HAKKARİ	
18	HABİP EKSİK	İĞDIR	
20	EBRÜ GÜNAY	MARDİN	